

DO2SZ02 Obecné základy práva životního prostředí - aktuální otázky

Ilona Jančářová

JARO 2022

DO2SZ02

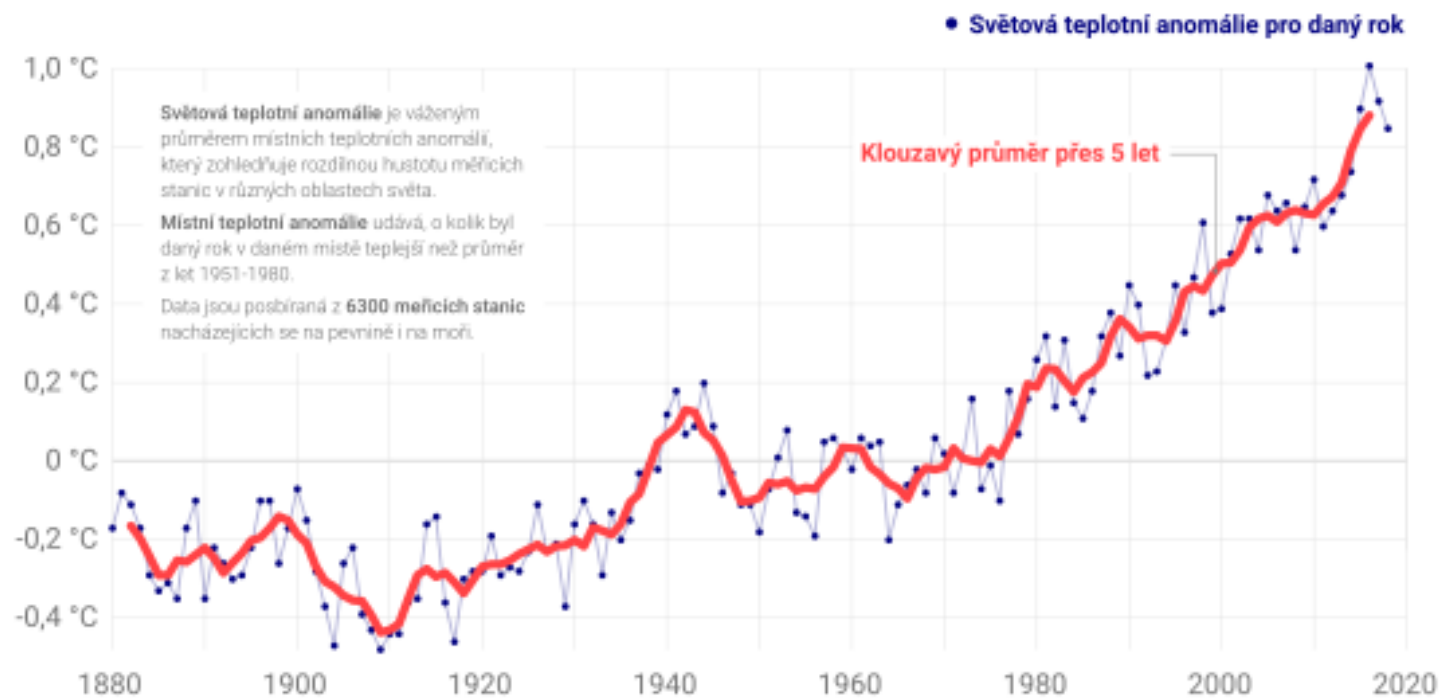
Aktuální otázky v právu životního prostředí.

- ▶ Prameny, předmět a metoda právní regulace. Právo životního prostředí v systému práva a mezioborové přesahy.
- ▶ Základní principy práva životního prostředí a právní prostředky k jejich naplňování a prosazování.
- ▶ Ústavní základy práva životního prostředí.
- ▶ Subjekty práva životního prostředí. Úloha veřejnosti při ochraně životního prostředí.
- ▶ Formy činnosti orgánů ochrany životního prostředí.

ZMĚNA KLIMATU

VÝVOJ SVĚTOVÉ TEPLOTNÍ ANOMÁLIE

Svět je nyní o 0,8-1 °C teplejší než v letech 1951-1980

VERZE 1.1

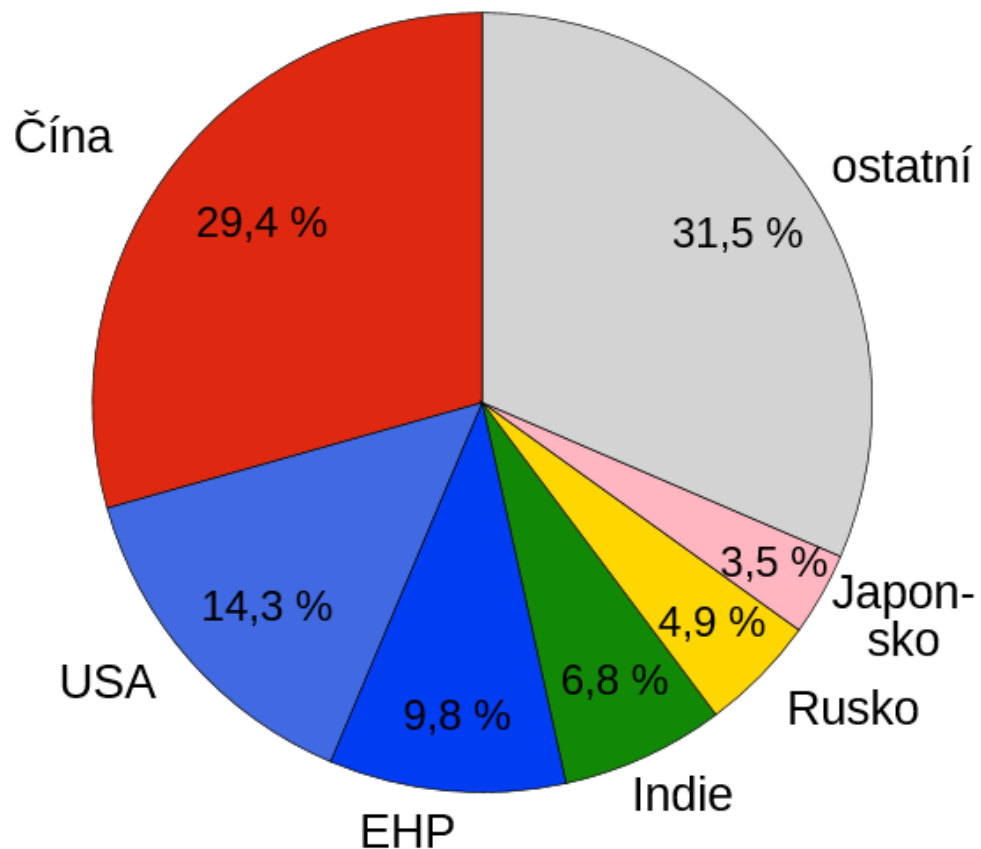
více info na faktaoklimatu.cz/vyvoj-teplotni-anomalie

zdroj dat: NASA Goddard Institute for Space Studies

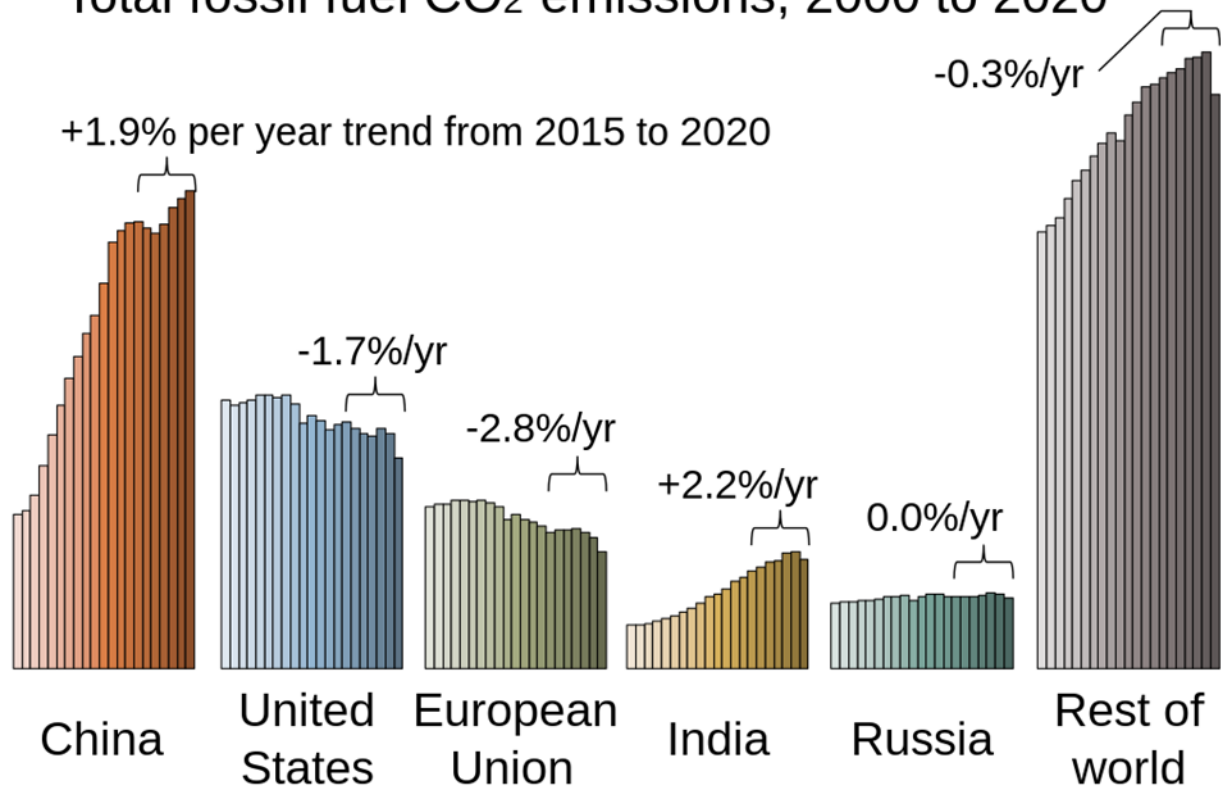
Podíl na celosvětové produkci skleníkových plynů:

Největší producenti CO₂ na světě jsou Čína (29 %), Spojené státy (14 %) a Evropský hospodářský prostor (10 %).

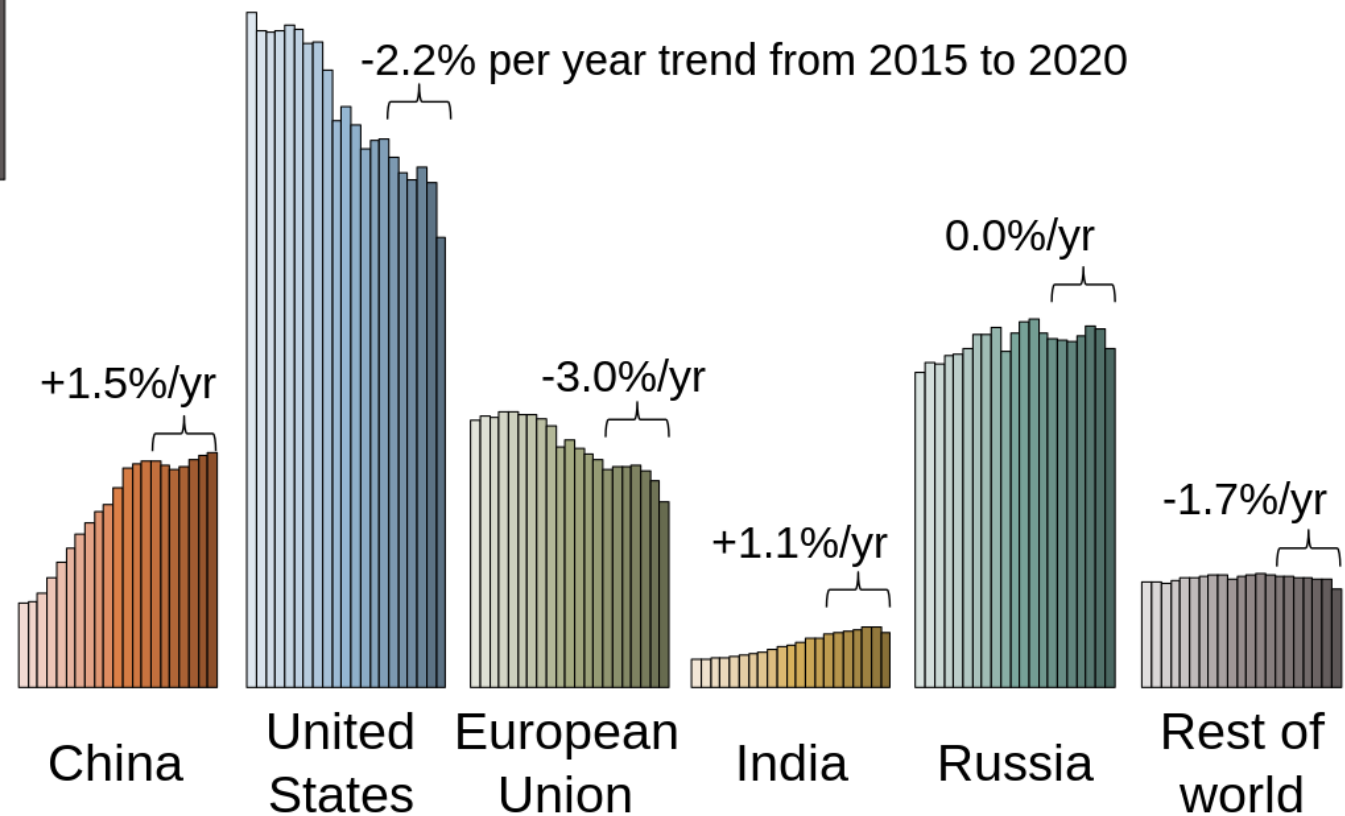
(https://www.wikiwand.com/cs/Glob%C3%A1ln%C3%AD_oteplov%C3%A1n%C3%AD)

Total fossil fuel CO₂ emissions, 2000 to 2020

Per capita fossil CO₂ emissions, 2000 to 2020

OSNOVA

- ▶ Vývoj mezinárodně právní regulace
- ▶ Specifické rysy environmentálních úmluv
- ▶ Cíle právní úpravy na ochranu klimatu
- ▶ Pařížská dohoda a záruky implementace
 - ▶ Národní závazky (NDC)
 - ▶ Transparentnost
 - ▶ Implementace and Compliance Committee
- ▶ Klimatické změny a EU
 - ▶ Zákon o klimatu
 - ▶ European Green Deal
- ▶ Klimatické žaloby

CÍLE MEZINÁRODNĚ PRÁVNÍ REGULACE

SHRNUTÍ VÝVOJE

▶ 1992:

- ▶ Stabilizace koncentrací skleníkových plynů v atmosféře na takové úrovni, která by zabránila změně klimatu (Úmluva o změně klimatu Rio de Janeiro)

▶ 1997:

- ▶ průměrné snížení emisí GHG o 5% (Kjótský protokol)

▶ 2015:

- ▶ Udržení nárůstu průměrné globální pod hranicí 2 °C oproti předindustriální úrovni (Pařížská dohoda)
- ▶ Během 2. poloviny 21. století dosažení rovnováhy mezi vypouštěnými emisemi skleníkových plynů a emisemi přirozeně pohlcovanými v přírodě tak, **aby výsledné emise byly nulové**

Global greenhouse gas emission pathways

Annual global greenhouse gas emissions

CO₂-equivalent gigatonnes

150 Gt —

100 Gt —

50 Gt —

0 Gt —

2000 2020 2040 2060 2080 2100

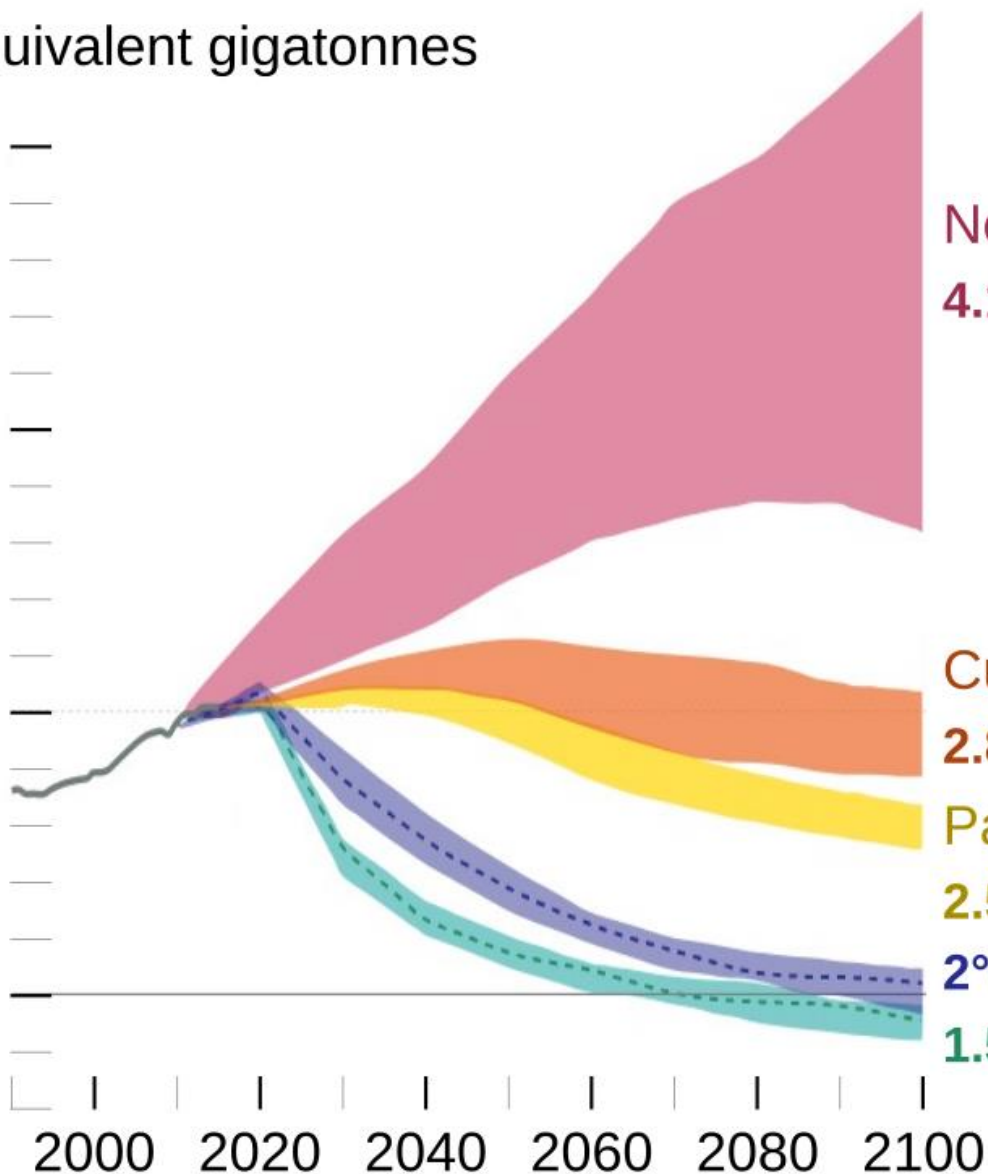
No climate policies
4.1-4.8°C (7.4-8.6°F)

Current policies
2.8-3.2°C (5.0-5.8°F)

Paris pledges
2.5-2.8°C (4.5-5.0°F)

2°C (3.6°F)

1.5°C (2.7°F)

KLIMATICKÁ KONFERENCE V PAŘÍŽI 2015

COP 21 - konference smluvních stran Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu

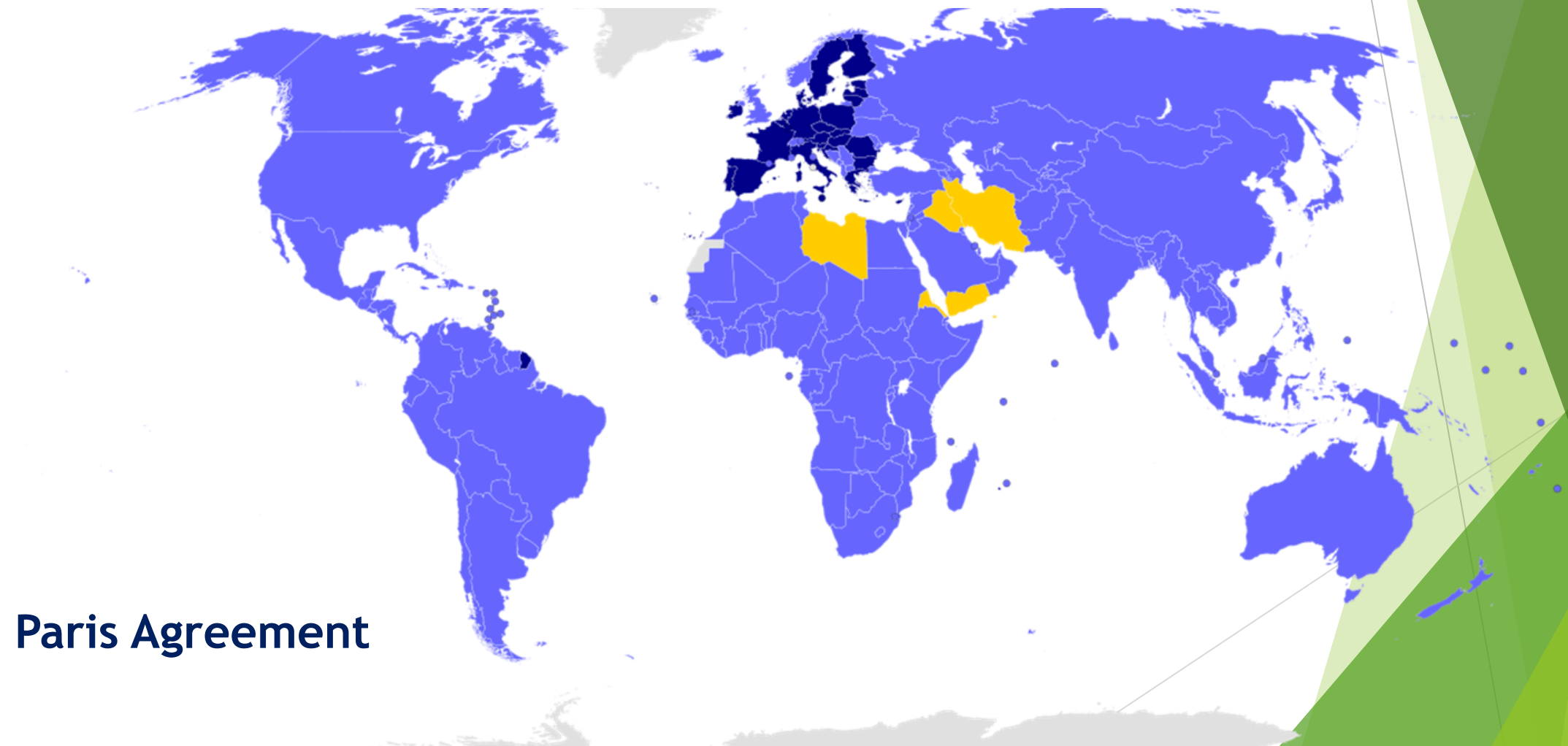
- ▶ uzavření nové globální klimatické dohody
- ▶ nové závazky po ukončení platnosti Kjótského protokolu v roce 2020
- ▶ národní cíle ke snižování emisí stanovené na základě dobrovolných návrhů smluvních stran nejsou právně závazné (NDC - **Nationally Determined Contributions**)
- ▶ k ne/závaznosti Pařížské úmluvy viz Daniel Bodansky: The legal Character of the Paris Agreement, RECIEL 25(2)2016, s. 142-150

signatories

parties

signatories represented by the EU

https://cs.wikipedia.org/wiki/Pa%C5%99%C3%AD%C5%B5sk%C3%A1_dohoda#cite_note-ceremony-2 (21.10.2021)

Paris Agreement

SPECIFICKÉ RYSY ENVIRONMENTÁLNÍCH SMLUV

1. Nejnižší akceptovatelné hodnoty

- výjimky z textu pro určité účastníky
- rezervace
- klub v klubu.

2. Pomalý proces přijetí

- vědecké popsání a vysvětlení problému včetně jeho příčin a následků
- prezentace problému na mezinárodním fóru a jeho uznání za mezinárodní problém
- návrh úmluvy
- podpis
- ratifikace nebo jiný způsob vyjádření vůle být smlouvou vázán

3. Implementace, prosazování závazků a urovnávání sporů

PAŘÍŽSKÁ DOHODA A ZÁRUKY IMPLEMENTACE

- ▶ Pařížská dohoda - ustanovení mandatorní x dobrovolné závazky (NDC)
- ▶ Záruky v kontextu Pařížské úmluvy
 - ▶ odpovědnost smluvních stran za aspekty jejich konání v souladu s ustanoveními Úmluvy ve vztahu k mechanismům a procedurám zakotveným v Úmluvě
- ▶ Záruky
 - ▶ slabé
 - ▶ střední
 - ▶ silné
- ▶ Stupně záruk jsou definovány 3 prvky:
 - ▶ pravidla mandatorní x dobrovolná
 - ▶ nezávislost revize
 - ▶ následky nesouladu s naplňováním závazků

PAŘÍŽSKÁ DOHODA A ZÁRUKY IMPLEMENTACE

► Kontinuum záruk

Informace o NDC
(Arts. 4.2, 4.8,
4.9)

Zvýšená
transparentnost (Art.
13)
Komunikace každé 2
roky (Art. 9.5)

C. Committee
usnadňující
implementaci a
podporující
plnění závazků

PAŘÍŽSKÁ DOHODA A ZÁRUKY IMPLEMENTACE

► 1. Aspekt: NDC - Komunikace a informace

- 4.2 „Každá smluvní strana připraví, sdělí a bude zachovávat další vnitrostátně stanovené příspěvky, **kterých chce dosáhnout**. Smluvní strany provádějí vnitrostátní mitigační opatření tak, aby dosáhly cílů těchto příspěvků.“
- 4.3 „Následný vnitrostátně stanovený příspěvek každé smluvní strany **bude představovat pokrok** vůči stávajícímu vnitrostátně stanovenému příspěvku dané smluvní strany a **bude odrážet její nejvyšší možné ambice** s přihlédnutím na její společné, i když rozdílné odpovědnosti a odpovídající schopnosti a s ohledem na zvláštní vnitrostátní podmínky.“

PAŘÍŽSKÁ DOHODA A ZÁRUKY IMPLEMENTACE

▶ 1. Aspekt: NDC - Komunikace a informace

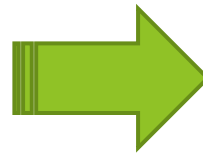
▶ Art. 4.2 - sdělování NDC

- ▶ požadavek na srozumitelnost, transparentnost a porozumění (4.8)

▶ Art. 4.8 „**all Parties shall provide information** ...“ = právně závazné, ale

- ▶ Nemožnost revize
- ▶ Nemožnost přijmout opatření

slabá záruka

PAŘÍŽSKÁ DOHODA A ZÁRUKY IMPLEMENTACE

▶ 2. Aspekt: Transparentnost (Čl. 13)

- ▶ Počínaje rokem 2024 každá strana poskytne **každé 2 roky transparentní zprávu** (BTR - Biennial transparency report) = závazek:

▶ **BTR musí zahrnovat:**

- ▶ Národní inventarizační zprávu (National GHG Inventory Report)
- ▶ údaje o pokroku při naplňování NDCs a o dosahování vytyčených cílů (Art. 4)
- ▶ Podpora poskytovaná rozvinutými zeměmi (Art. 13.9, Arts. 9,10,11)

▶ **BTR by měla zahrnovat:**

- ▶ info o dopadech a adaptaci (Art. 7)
- ▶ info o podpoře poskytované ostatními stranami (13.9)
- ▶ podpora požadovaná a obdržená rozvojovými zeměmi (Art. 13.10)

PAŘÍŽSKÁ DOHODA A ZÁRUKY IMPLEMENTACE

▶ 2. Aspekt: Transparentnost

▶ **Expertní technická revize** - posouzení, zda strany předložily BTR a jak je report zpracován

- ▶ konzistence informací s rozhodnutím o MPGs (např. neadekvátnost NDC)
- ▶ úvaha o implementaci a dosahování NDC jednotlivých stran
- ▶ úvaha o poskytované podpoře
- ▶ identifikace prostoru ke zlepšení

▶ **Zpráva týmu o Expertní technické revizi** (obsahuje doporučení s mandatorními („shall“) a povzbuzujícími („non-shall“) ustanoveními)

▶ **Multilaterální posouzení pokroku** (FMCP - Facilitative Multilateral Consideration of Progress) (Art. 13.11)

- ▶ právně závazné ve vztahu k požadavku transparentnosti
- ▶ technická expertíza má pouze doporučující a povzbuzující charakter

střední záruka

PAŘÍŽSKÁ DOHODA A ZÁRUKY IMPLEMENTACE

► Rámec transparentnosti

► Střední záruka

PAŘÍŽSKÁ DOHODA A ZÁRUKY IMPLEMENTACE

- ▶ **3. Aspekt: Implementace a plnění závazků**
- ▶ Mechanismus, jenž má usnadnit provádění a podpořit dodržování ustanovení dohody (Čl. 15)
- ▶ Compliance Committee (CC)
 - ▶ facilitativní charakter, nikoliv sankční
 - ▶ transparentní, nekonfliktní a nerepresivní způsob fungování
 - ▶ nefunguje jako nástroj prosazování či jako mechanismus řešení rozporů (neukládá sankce a respektuje národní suverenitu (Decision 20/CMA.1, Annex para 4))

PAŘÍŽSKÁ DOHODA A ZÁRUKY IMPLEMENTACE

▶ 3 formy aktivity Compliance Committee:

- ▶ **na vlastní žádost strany dohody** ohledně některého ustanovení PA ve vztahu **k vlastní** implementaci
- ▶ **automatické zahájení** aktivity porušením určitých závazků uvedených v ust. 22(a) Decision 20/CMA.1

CC zahájí jednání v případě, kdy strana dohody

- ▶ nekomunikovala anebo neudržovala aktuální informace o NDC
 - ▶ nepředložila mandatorní zprávu nebo informace podle čl. 13(7,9) nebo čl. 9(7) Dohody
 - ▶ neúčastnila se multilaterálních jednání o pokroku, založených na informacích poskytovaných sekretariátem Dohody
 - ▶ nepředložila mandatorní informace podle čl. 9(5) Dohody
- ▶ **na základě vlastního uvážení CC se souhlasem strany**, v případech významných a **trvalých nesrovnalostí** v informacích předkládaných dle čl. 13.7 a 13.9 s MPGs.

CC se může se souhlasem dotčeného státu zapojit do facilitativního projednávání problémů v případě významných a trvajících nesrovnalostí v informacích předkládaných stranou Dohody

PAŘÍŽSKÁ DOHODA A ZÁRUKY IMPLEMENTACE

▶ 3. Aspekt: Implementace a plnění závazků

▶ Compliance Committee:

- ▶ při projednávání nemůže adresovat obsah NDC
- ▶ může vydat pouze závěry o zjištěných faktech

▶ Compliance Committee přijme vhodná opatření, která zahrnují:

- ▶ dialog se stranou PA ohledně sdílení nformací, identifikování úkolů, doporučení řešení
- ▶ asistenci při procesu získávání podpory
- ▶ doporučení při přípravě akčního plánu
- ▶ **vydání nálezu o zjištěných skutečnostech** - pokud státy neplní, je to pro ně ostuda, nicméně CC nemůže tlačit na politickou ochotu států

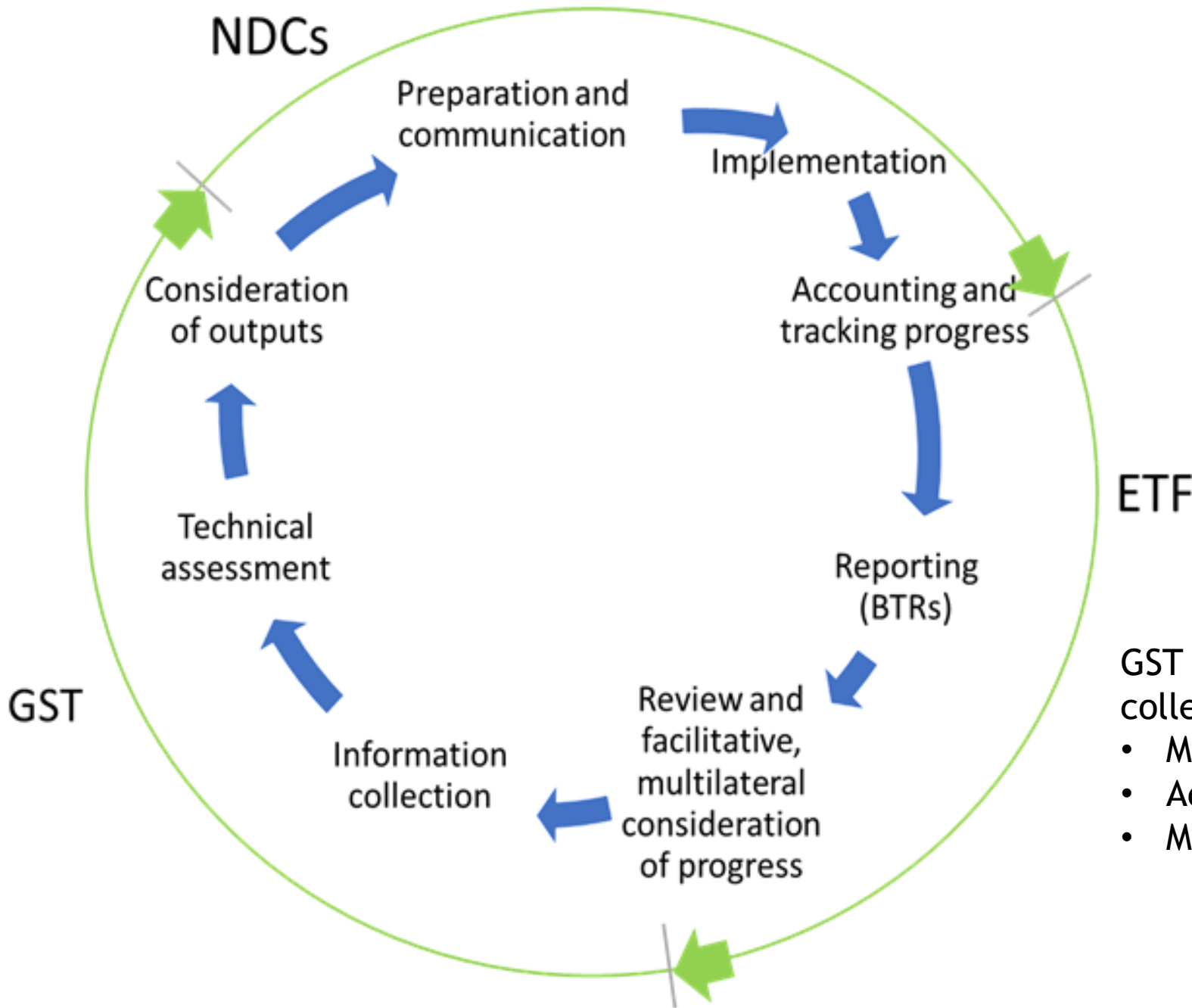
▶ Některé země zahrnuly NDC anebo BTR do svých národních právních řádů a tím se stanou závaznými, což je zajištěno národním soudnictvím

PAŘÍŽSKÁ DOHODA

COP 26 - Glasgow (Listopad 2021)

▶ Výstupy :

- ▶ **Glasgow klimatický pakt**
- ▶ Kniha pravidel pro implementaci Pařížské dohody - pravidla týkající se transparentnosti a podávání zpráv
- ▶ Globalní metanový slib - závazek 100 účastníků zredukovat úniky metanu do atmosféry o 30% ve srovnání s rokem 2020.
- ▶ „zpomalení“ namísto „vyřazení“ uhlí na žádost Indie a Číny
- ▶ přísliby k dosažení klimatické neutrality ve zvoleném časovém horizontu

NDC - Nationally Determined Contribution
 ETF - Enhanced Transparency Framework
 GST - The global stocktake of the Paris Agreement

ETF

GST facilitates the assessment of global collective progress on three thematic areas:

- Mitigation
- Adaptation and finance flows
- Means of implementation and support

KLIMATICKÝ REŽIM EU

EU 20/20/20 CLIMATE & ENERGY PACKAGE

- ▶ **20% cíl snížení GHG**
 - ▶ EU ETS, 21% redukce ve srovnání s 2005
 - ▶ EU ESD, 10% redukce ve srovnání s 2005
- ▶ **20% energie z obnovitelných zdrojů**
- ▶ **20% zvýšení energetické účinnosti**

do 2020

2030 EU CLIMATE & ENERGY FRAMEWORK

- 1. 55% redukce emisí GHG (oproti 1990),**
 - ▶ EU ETS, cíl 43% redukce emisí
 - ▶ EU Effort Sharing (sektory mimo ETS), cíl 30%, rozdělený do individuálních závazných cílů pro členské státy EU
 - ▶ LULUCF (land use, land use change & forestry),
- 2. 32% energie z obnovitelných zdrojů**
- 3. 32.5% zvýšení energetické účinnosti**

EUROPEAN GREEN DEAL

**CLIMATE PACT
AND CLIMATE
LAW**

INVESTING IN
SMARTER, MORE
SUSTAINABLE
TRANSPORT

PROMOTING
CLEAN
ENERGY

STRIVING
FOR GREENER
INDUSTRY

PROTECTING
NATURE

European Green Deal

ELIMINATING
POLLUTION

FROM FARM
TO FORK

ENSURING
A JUST
TRANSITION
FOR ALL

LEADING THE
GREEN CHANGE
GLOBALLY

FINANCING
GREEN
PROJECTS

MAKING
HOMES ENERGY
EFFICIENT

EU GREEN DEAL A POLITIKA ZMĚNY KLIMATU

European Climate Law (EU) Regulation 2021/1119

- Climate-neutrality objective for 2050 (Art. 2)
- sets out a clear vision for investors and wider society

2030 Climate Target Plan

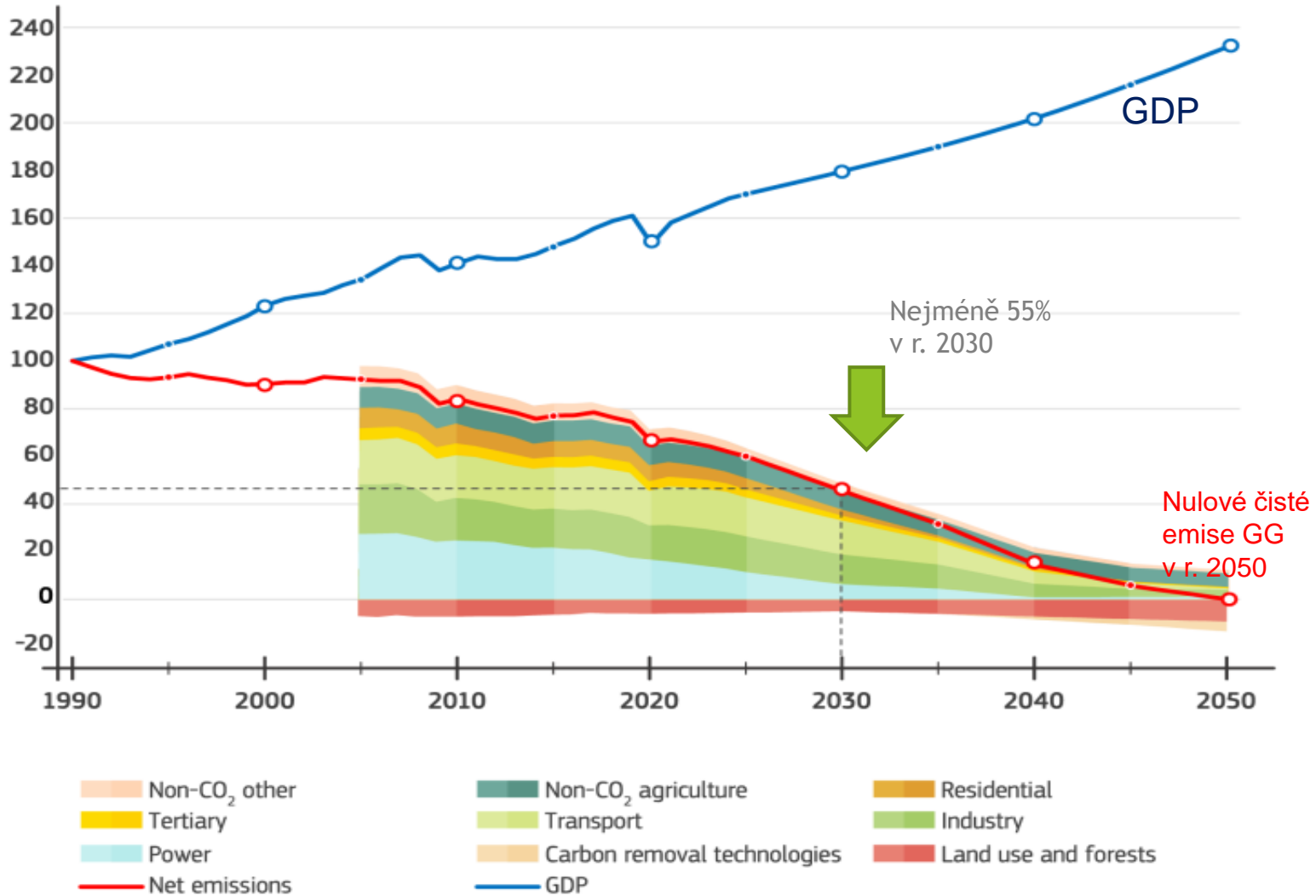
- to ensure a smooth pathway towards climate neutrality

Climate pact
the Commission's new tool for citizens' engagement on climate action.

July 2021: Fit for 55%

Aligns the current laws with the new 2030 and 2050 ambitions and targets.
Massive legislative reforms .

EU Climate Law a cesta ke klimatické neutralitě

European Climate Law

- * **Climate Law je hlavním pilířem Green Dealu**
- * Jednoznačný politický signál, že cesta k dosažení klimatické neutrality je irreversibilní
 - * pro investory - jasná orientace
 - * naplnění slibu veřejnosti přijmout opatření ke zmírnění změny klimatu
 - * EU přijímá vedoucí úlohu při naplňování cílů Pařížské úmluvy, tj. dosažení rovnováhy mezi emisemi z antropogenních zdrojů a jejich odstranění prostřednictvím propadů (nulové čisté emise)
 - * dosažení nulových čistých emisí je cílem všech EUMS a musí být dosaženo i na úrovni jednotlivých států
 - * nulové čisté emise je úkol pro všechna odvětví ekonomiky
- * **Climate Law stanoví jasnou vizi pro investory a širokou společnost na cestě ke klimatické neutralitě.**

2030 Climate Target Plan

- ▶ Oproti původnímu závazku signatáře UNFCCC (40%) plán zvyšuje redukční cíle emisí GG na nejméně 55% ve srovnání s úrovní emisí v roce 1990, a to včetně emisí a jejich propadů.
- ▶ **Do 30.6.2021 Komise zreviduje relevantní legislativu a přijme nezbytná opatření**
- ▶ posílení a expanze EU ETS (lodě, doprava, budovy)
- ▶ aktualizace „Effort Sharing Decision“ vč. redukčních cílů
- ▶ revize směrnic o obnovitelných zdrojích a energetické účinnosti
- ▶ zpřísnění limitů CO2 pro automobily
- ▶ revize směrnice o zdanění energetických produktů a energie
- ▶ opatření proti transferu výroby do zemí s nižšími nároky na emise GG, tzv. „carbon border adjustment mechanism“

2030 Climate Target Plan

The European Commission will make proposals to increase the EU's climate ambition for 2030.

Relevant energy legislation will be reviewed and where necessary revised by June 2021. EU Member States will then update their national energy and climate plans in 2023, to reflect the new climate ambition.

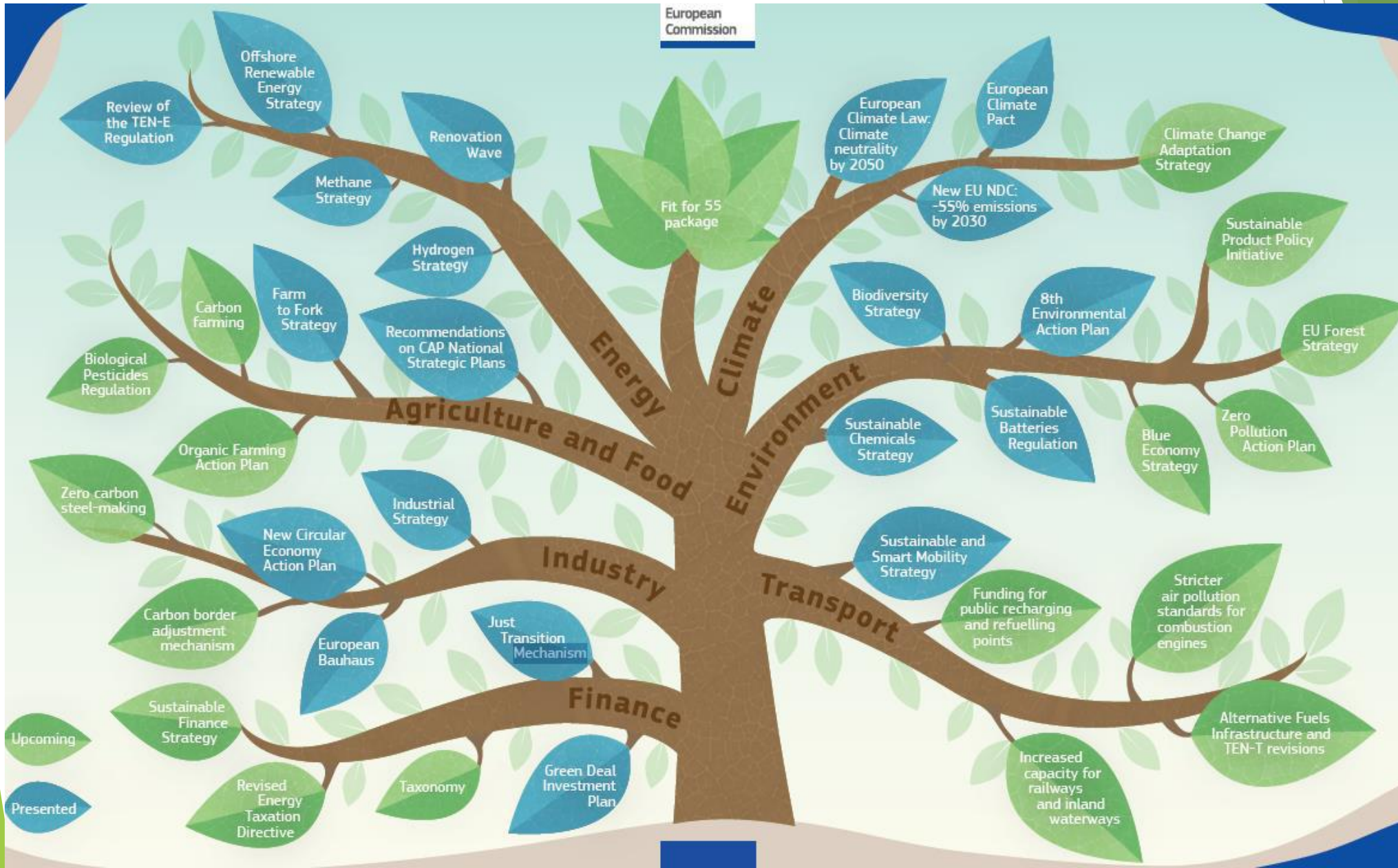
GHG emissions

2023: EU Member States update their national energy and climate plans to reflect the new climate ambition.

* The emissions that will not be eliminated by 2050 will be removed e.g. via natural carbon sinks such as forests and carbon capture and storage technologies

Redukční cíle EU nejméně 55% do roku 2030 zasahují všechny sektory ekonomiky

European Climate Pact

- ▶ EU klimatický pakt je nový nástroj pro zapojení veřejnosti do aktivit na ochranu klimatu
- ▶ Cílem je dát každému možnost:
 - ▶ se vyjádřit
 - ▶ přijímat opatření
 - ▶ sdílet informace
 - ▶ zahájit nové a podporovat stávající aktivity
 - ▶ nabídnout řešení, která mohou ostatní následovat

CESTY K NAPLNĚNÍ CÍLŮ

Prevence - snižování emisí GG:

1. **Regulace/omezování emisí skleníkových plynů**
2. Regulace využití území a zachování lesa
3. Omezení výroby, používání a kontrola nakládání s fluorovanými skleníkovými plyny
4. Podpora výroby energie z alternativních zdrojů (OZE)
5. Zvyšování účinnosti využití energie (BAT)
6. Snižování energetické náročnosti budov a jiné požadavky na šetření energií
7. Ukládání CO₂ do přírodních horninových struktur a další

Obligatorní národní integrované klimatické a energetické plány

Změna klimatu a ochrana lidských práv

Greta Thunbergová
„Nový zákon o klimatu ničemu nepomůže“

https://tv.idnes.cz/zahranicni/thunbergova-greta-klima-zakon-evropska-komise.V200304_160401_idnestv_pech

- ▶ Má stát povinnost přijímat opatření k odvrácení hrozby klimatických změn?
- ▶ Jsou projevy klimatických změn porušením
 - práva na příznivé životní prostředí?
 - práva na život a zdraví?

„KLIMATICKÉ“ ŽALOBY

▶ Urgenda (NGO) civilně právní žaloba proti státu (Nizozemí)

▶ Rechtbank den Haag rozsudek
▶ (C/09/456689) ze dne 24.6.2015 a ze dne 9.10.2018 (The Hague Court of Appeal)

Při realizaci současné politiky Nizozemí dosáhne do roku 2020 nejvýše 17% redukce emisí GG, což je pod úrovní 25-40% redukcí požadovaných od rozvinutých zemí, jež jsou na základě vědeckých poznatků nezbytné k tomu, aby průměrná teplota se nezvýšila o více než 2 °C

„KLIMATICKÉ“ ŽALOBY - URGENDA

Rozhodnutí:

- ▶ Stát jednal protiprávně a porušil svou „duty of care“
- ▶ Stát musí poskytovat ochranu;
 - ▶ musí přispět víc (než 17% redukcí) k odvrácení bezprostřední hrozby způsobené změnou klimatu vzhledem k jeho povinnosti chránit a zlepšovat životní prostředí
 - ▶ je odpovědný za účinné omezování holandských emisí, přičemž náklady na potřebná opatření nejsou nepřijatelně vysoké
 - ▶ nesmí se skrývat za argumentem, že řešení problému nezávisí jen na úsilí Nizozemí; jakékoliv redukce jsou potřebné

„KLIMATICKÉ“ ŽALOBY - URGENDA

The Hague Court of Appeal (76):

- ▶ All of the above leads to the conclusion that the State is acting unlawfully (because in contravention of the duty of care under Articles 2 and 8 ECHR) by failing to pursue a more ambitious reduction as of end-2020, and that the State should reduce emissions by at least 25% by end-2020.

Supreme Court (2019)

- ▶ Art. 2 and 8 ECHR: State has a positive obligation to protect life of citizens under its jurisdiction
- ▶ "Climate change threatens human rights [..]. In order to ensure adequate protection from the threat of those rights resulting from climate change, it should be possible to invoke these rights against individual states [..]"

„KLIMATICKÉ“ ŽALOBY ve světě

„KLIMATICKÉ“ ŽALOBY ve světě

- ▶ Veřejnoprávní žaloby proti státu
- ▶ Soukromoprávní žaloby proti společnostem podnikajícím v energetice (Exxon apod.)
- ▶ Soukromoprávní žaloby proti státu
- ▶ Žaloby na porušení ústavního práva na život, svobodu a majetek a jiné.

„KLIMATICKÉ“ ŽALOBY ve světě

▶ Klimatická žaloba založená na ochraně lidských práv

- ▶ Duarte Agostinho and others v. Portugal and others (33 zemí přispívajících ke změnám klimatu) → **ESLP**
- ▶ **ECHR** - občanská práva
- ▶ jednotlivci jako oběti porušování lidských práv, podpora NGOs (Art.1 a 34),
- ▶ první žaloba adresovaná ESLP

Žaloba je přípustná! (30.11.2020);

- klimatické žaloby mohou být adresovány ESLP, musí však splňovat stanovené podmínky

„KLIMATICKÉ“ ŽALOBY ve světě

- ▶ **Armando Ferrão Carvalho and Others v. The European Parliament and the Council**
 - ▶ *“The People's Climate Case”*
 - ▶ Filing Date: **2018**
 - ▶ Reporter Info: **Case no. T-330/18**
 - ▶ Status: **Decided** The European General Court did not rule on the merits, but dismissed the case on procedural grounds
- ▶ <http://climatecasechart.com/non-us-case/armando-ferrao-carvalho-and-others-v-the-european-parliament-and-the-council/>

HROZBY ZPŮSOBENÉ ZMĚNOU KLIMATU

- ▶ tání ledovců, zvýšení hladiny světových oceánů, změny v mořských proudech spolu se změnami počasí představující častý výskyt prudkých vichřic, povodní a naopak rozšiřování epizod a oblastí sucha, zvýšený nedostatek vody, snižování biologické rozmanitosti hromadný exodus národů, jež v důsledku zvýšení hladiny oceánů pozbyly své místo k životu

- ▶ jedná se o porušování práva na příznivé životní prostředí dle české právní úpravy?
- ▶ má stát povinnost přijímat opatření k odvrácení hrozby i podle české právní úpravy?